

การจัดการธุรกิจชุมชน ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

Business Management community In the form of community enterprise and
community business. Case Study housewives khok Pho district. Pattani
Province

วาสนา พิทักษ์ธรรม¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์สภาพปัญหาของการบริหารจัดการกลุ่มระบบการวางแผนการจัดการวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 5 กลุ่ม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบของการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานไปสู่ความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนจะมีความเข้มแข็ง และยั่งยืน ควรอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากผู้นำชุมชน ประการที่สอง การบริหารจัดการภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ เน้นความเป็นระเบียบ มีกฎเกณฑ์ ประการที่สาม การบริหารจัดการภายในกลุ่มเน้นความเป็นระบบ โดยได้รับแนวความคิด กระบวนการเรียนรู้เรื่องกลุ่มจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น ประการที่สี่ แผนชุมชน สามารถกำหนดแนวทางและสร้างความชัดเจนในการดำเนินงานของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มที่ยั่งยืนและพึ่งตนเอง ในด้านปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจไปสู่ความสำเร็จ คือ ปัจจัยด้านการตลาด โดยการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการโดยเน้นด้านการตลาด โดยเริ่มด้วยการสร้างรากฐานที่แข็งแรงในความเป็นผู้ประกอบการให้กับธุรกิจชุมชนก่อนและเพิ่มศักยภาพ ปรับกระบวนการคิดและทัศนคติของผู้ประกอบการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการโดยเน้นด้านการตลาดเพื่อสร้างศักยภาพทางการแข่งขันและการพัฒนาด้านเงินทุนต้องมีการจัดระบบกลุ่มการทำงานให้เป็นระบบ และ แนวทางในการพัฒนาการผลิตควรพิจารณาด้านการบริหารการผลิตส่วนใหญ่ มี 2 ลักษณะ คือ ส่วนที่สมาชิกผลิตที่บ้านตนเองและส่วนที่ผลิตที่บ้านประธานกลุ่ม โดยสมาชิกผลิตที่บ้านจะผลิต

¹ สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 95000 ประเทศไทย

สินค้าที่ไม่ได้ขนาดและมาตรฐาน แก้ไขโดยการรวมตัวผลิตที่บ้านประธานกลุ่มเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานเดียวกัน และการวางแผนการผลิต ควรกำหนดหน้าที่ให้ฝ่ายผลิตเป็นผู้ดำเนินการวางแผน โดยประสานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การจัดการธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This study aimed to identify patterns and intellectual analysis of management system for planning, management, enterprise, community groups and the business community. The sample group housewives khok Pho district. Pattani Province Number 5 groups using in-depth interviews. Descriptive statistics and analysis Results of the study showed Form of administration affect the administration to success is the participation of its members. Communities will be strengthened and sustainability principle should be participation from community leaders. Second, within the group management system. Emphasize the rules and regulations thirdly management within the group is emphasized. By concept the group learned about local government. Fourth Community Plan To define and establish clear guidelines for the operation of the group. Management group sustainability and self-reliance. The factors that make your business to success. Need to start by building a strong foundation in entrepreneurship to the business community before. Potential to increase off the weakest three issues: firstly, the thought processes and attitudes of entrepreneurs Secondly, there is the development management process. With an emphasis on marketing to build competitiveness and development funding needs to be organized a working group to guide the development, production systems and production management considerations are mainly two types of parts. Members own production house and the president of production at home. Produced by members at home will not produce the size and standard. Modified by the incorporation production house president to get a product that has the same standard. And production planning should be a set of functions for production planning run. Coordination with concerned

Keywords: management business community, community enterprises.

บทนำ

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนา ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์เงื่อนไขและการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แผนพัฒนาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลต่อมาแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้บัญญัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 สำหรับแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังคงน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 8-9 และการพัฒนาที่สมดุล ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมโดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยง ให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

เศรษฐกิจชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการสร้างรายได้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ โดยการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจชุมชนให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพให้ประชาชนแต่ละชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถยืนหยัดอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ธุรกิจชุมชนเป็นหนึ่งในกิจกรรมของการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยพลังของชุมชนในการบริหารชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานหลักของการพัฒนาของประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความหวังสำคัญของทางราชการในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน จนถึงกับประกาศเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งตรงกับความคาดหวังของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ต้องการให้ธุรกิจชุมชนเป็นตัวนำในการทำให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยการดึงดูดรายได้จากภาคเมืองคืนสู่

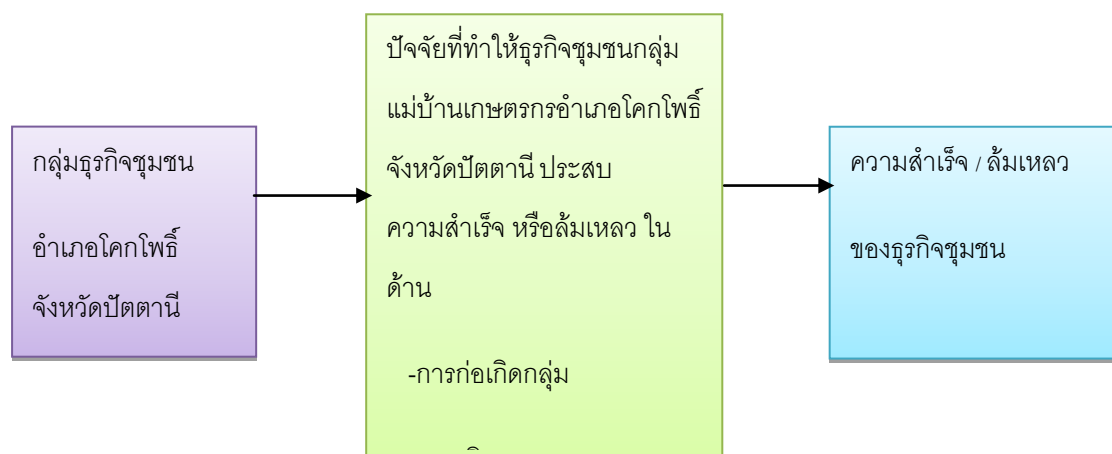
ภาคชนบท (ถณรงค์เพชร ประเสริฐ2542) โดยอาศัยภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่มากมายแต่ในการที่จะพัฒนาชนบทหรือพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความยั่งยืนได้นั้น ควรมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาภายใต้หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแก่นแนวคิดในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหนึ่งในการกระจายรายได้ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น(สมศรี จินะวงษ์,2546)

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการจัดการธุรกิจชุมชน ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เน้นการผลิตสินค้าที่สร้างรายได้และพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน ทำให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ประสบความสำเร็จ
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของแต่ละกลุ่มและข้อเสนอแนะในการจัดการธุรกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากรประกอบด้วย วิชาสหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 20 กลุ่ม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกกลุ่มวิชาสหกิจชุมชนที่สามารถทำการผลิตและจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 5 กลุ่ม เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบของการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ดังนี้

1. กลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้จัน
2. กลุ่มผลิตภัณฑ์จากสานพลาสติก
3. กลุ่มผลิตภัณฑ์ปลาต้ม
4. กลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมไทย
5. กลุ่มแม่บ้านประดิษฐ์สามัคคี

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มวิชาสหกิจชุมชนและจุดบันทึก

ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีการบริหารจัดการภายในกลุ่มเน้นความเป็นระเบียบ มีกฎเกณฑ์เป็นระบบ โดยได้รับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องกลุ่มจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มโดยมีประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการตลาด ซึ่งจะมีการประชุมกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง สำหรับการระดมเงินทุนของสมาชิก ในระยะแรกมีผู้ร่วมลงทุนไม่มากนัก แต่ทางกลุ่มได้ดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องจนทำให้ชาวบ้านเชื่อถือ และเข้ามาร่วมลงทุนเพิ่มขึ้น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตำบลท่าเรือ จะมีลักษณะเป็นเหมือนข้อบังคับ กติกาของกลุ่มในการอยู่ร่วมกัน เช่น เวลาทำงาน กลุ่มแม่บ้านท่าเรือจะไม่มีแผนชุมชน เนื่องจากไม่มีระบบกลุ่มที่ชัดเจน เน้นพื้นฐานครอบครัวเป็นสำคัญ มีแผนครอบครัวในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครอบครัว

ในด้านปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจไปสู่ความสำเร็จ คือ ปัจจัยด้านการตลาด โดยการพัฒนาระบบงานด้านการจัดการโดยเน้นด้านการตลาด โดยเริ่มด้วยการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งในความเป็นผู้ประกอบการให้กับธุรกิจชุมชนก่อนและเพิ่มศักยภาพ ปรับกระบวนการคิดและทัศนคติของ

ผู้ประกอบการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการโดยเน้นด้านการตลาดเพื่อสร้างศักยภาพทางการแข่งขันและการพัฒนาด้านเงินทุนต้องมีการจัดระบบกลุ่มการทำงานให้เป็นระบบ

จากปัญหาของวิสาหกิจชุมชนพบว่า กลุ่มมีปัญหาด้านการตลาดสูง ยังขาดนักการตลาด คือ ไม่มีผู้ที่ทำหน้าที่ทางด้านการตลาดโดยตรง แต่จะอาศัยการประสาน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในภาครัฐบาลเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจากการสัมภาษณ์กลุ่มสมาชิก ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าควรให้การส่งเสริม ปลูกฝังความคิด ให้เข้าใจการบริหารจัดการการตลาด ต้องสร้างนักการตลาดขึ้นมากระทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงาน ในภาครัฐบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พาณิชยจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน นักวิชาการด้านการตลาด ให้ความคิดเห็น ชี้แนะ ให้สมาชิกให้ความสำคัญ และความจำเป็นในด้านการตลาด และประสานความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในจังหวัด โดยการเชิญผู้มีความรู้ ความชำนาญด้านการตลาด มาอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม เป็นการบูรณาการด้านการเรียนการสอนกับชุมชน สำหรับในด้านการสำรวจตลาดศึกษาความต้องการของตลาด และส่งเสริมการตลาด หรือเชิญผู้ประกอบการ หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่จัดตั้งในลักษณะเดียวกันที่ประสบความสำเร็จในการประกอบกิจการ เพื่อเป็นการบอกเล่า หรือชี้แนะว่าการจัดการด้านการตลาดอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง โดยผ่านสื่อหลายชนิด เช่น จัดทำ Home Page วารสารของหน่วยงานต่าง ๆ แผ่นพับ ทางวิทยุกระจายเสียง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการจัดการธุรกิจชุมชน ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยสรุปผลการวิจัยข้างต้น พบว่า กลุ่มแม่บ้านมีการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นรูปธรรม มีกระบวนการบริหารจัดการเข้ามาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น มีโครงสร้างของการบริหารงานอย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับกติกาของกลุ่มการมีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีการดำเนินการและการบริหารที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการพัฒนาความรู้สมาชิกและที่สำคัญคือมีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีทำให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นจากการที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพเสริมไม่ต้องพึ่งพารายได้จากการทำงานเกษตรเพียงอย่างเดียวและสามารถพึ่งตนเองสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว กรณีผลิตเพื่อจำหน่ายตามร้านในชุมชน และนอกชุมชนอื่น ๆ ทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน และสามารถทำให้ชุมชนเกิดเป็นธุรกิจและเป็นอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้กับสมาชิกกลุ่ม และอาจจะเป็นวิสาหกิจที่มีการประกอบเพื่อให้เกิดผลผลิตที่จะนำไปกินไปใช้อย่างพออยู่พอกิน

มุ่งเน้นการลดรายจ่ายทั้งระดับครัวเรือนและชุมชน และอาจพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนอีกระดับคือ วิสาหกิจชุมชนระดับพัฒนาได้แก่ วิสาหกิจที่มีการประกอบการ เพื่อให้ผลผลิตมีพอกินพอใช้ เพื่อลดรายจ่ายและมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปัน แลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายให้เกิดรายได้เพิ่ม นำไปสู่การอยู่ดีกินดี ของครัวเรือน ชุมชน และระหว่างชุมชนในอนาคตต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับระดับดำเนินการวิสาหกิจชุมชน (กรมพัฒนาวิสาหกิจชุมชน, 2546)

ถึงแม้กลุ่มจะประสบความสำเร็จในการดำเนินการธุรกิจชุมชนแต่ปัญหาสำคัญของกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ที่การตลาดและตัวผลิตภัณฑ์ โดยมีแนวทางแก้ไขดังนี้ ประการแรก ประชาสัมพันธ์และทำการตลาดทุกรูปแบบ ประการที่สอง ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพและมาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). *ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)*. 2550.

สมศรี จินะวงษ์. (2546) .*การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.(2546). *การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล : คู่มือการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.